

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 313. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius02val-shoot-idm139771558866048/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

**En Tractat/om
de Stycker mestendelē:
som Guds Salige Ord skal
holdis ved mact met/aff Guds
Raade oc Biskund.**

Peder Palladius

M. D. LIII.

Til Prosterne in Synodo Roschildensi.

Lsterdi føre fratres/ at det er nu/ ti aar siden/ ieg paa
 mit embidtz vegne/ visiterede alle sogne Kircker/ her
 vdi Sielandtz sticht/ oc haffuer icke siden verit mig
 5 mueligt/ at fare saa igennem Sieland/ Sogen fra sogen/ som
 ieg gjorde den tid/ mere aff Guds blote oc bare naade oc
 misfund/ vdi trehundrede oc halffemtesinds tiffue sogne Kir-
 cker/ end efter min styrcke oc krafft/ Oc efterdi at det hør eders
 embede til/ efter Ordinangen/ at visitere hvert aar/ en gang
 10 i det minste/ alle sogne Kircker/ som ere vnder eders Prousti/
 Sender ieg eder paa denne tid/ denne Tractat/ om de smaa
 15 stycker/ som eder icke || bør at forglemme vdi eders visitatz/
 oc det paa Danske/ at sette saa enfoldige fram saar en Chri-
 sten alnu/ til Guds ords forfremmelse/ ind til ieg kand met
 20 Guds hielp offueruinde denne min strøbelighed oc slugdom/
 at ieg kand offuersee min visitatz bog igen/ oc saa forstikke
 den til eder/ forhobendis til gaffns oc til Guds ære/ Bedet
 ieg der for oc formaner eder/ at komme eders prouste
 25 naaft ihu/ oc grandgiffuelige vare paa eders
 embede oc beffalning/ som maect ligger
 paa/ besynderlige met den
 aarlige visitatz.

Pet. Pall:

En Tractat/ om de stycker/ huor met 210
Gudz ord kand forfremmis oc ved mact holdis.

Om Kircken.

Kircken som er Gudz husk skal vere met hele Vinduer/ oc
under tør tag/ vel bygt/ prydet oc feyt/ oc end om Sommeren 5
mayet/ at Solck Kunde met lyst der inde høre Guds salige Ord.

Om Predicke stolen.

Predicke stolen skal vere høyt opbygd ved den Syndre side
offuer Almuen/ at Gudz ord kand klarlige Predickis faar alle/
oc lydelige høris aff alle. 10

Om Alterid. ||

Alterid som er Gudz bord/ skal vere mit paa gulffuid heller 22
i den østre ende/ een for alle/ vel prydet met malning/ Kleder/
oc met thu Luff/ naar der berettis nogen/ oc icke ellers.

Om Sunten 15

Sunten skal vere vdi den vestre ende/ altid taam oc ren/
indtil nogen skal døbis/ at Degnen da ber tho spander rent
Vand der vdi/ oc end noget varmt om Vinteren.

Om Stole

Stolene skulle vel byggis oc pyntis paa begge sider/ Men- 20
dene paa den Syndre/ oc Quinderne paa den nørre side/ oc
om Sommeren skulle de mays oc strøs met Vrter oc gress ||

Om Kieregaarden 25

Kieregaarden skal slaas om Sommeren oc holdis rent for
Sø/ øg/ Guin/ etc. Besynderlige huss Kirkeladen/ For Kiere-
gaarden er de Christnis søffnehuss til domme dag/

Om Wryd

Al wryd skal bort tagis aff Kircken oc Bieregaarden/ huad der haffuer hørd til den wgdelige Passue messe oc løgenactige Stiersilds pine.

5 Om Sogne Presten

Sogne Presten skal leffue vdi ecteskab/ heller ellers ren-
liffuit/ foruden besøcter Tiend/ god oc dydelig til omgengelse/
23c flittig vdi sit embede/ || vden straff/ andre til it gaat exempel
oc efftersum.

10 Om Prestegaarden

Prestegaarden skal ved heffd oc maect holdis aff Sogne-
presten paa Landsbyen met prestegaards Hul oc aff Kircke-
uerier vdi Rigsstæderne vnder en tilbørlig straff/ oc det for
deris effter komme.

15 Om Tienden

Tienden skal ydes retferdelige/ aff Korn oc Quig/ til gode
rede/ vnder Guds oc Kongens straff/ vdaff Slogherret/ Rigs-
stedmend/ Bønder/ Drenges/ etc.

Om Offer. ||

23v 20 Tre høytiders offer/ oc der foruden heders offer/ som naar
Børn døbis/ Brude vies/ oc Quinder gaa i Kircke/ dog vden
Liuß oc vidvand/ Thi hun hør Gud til met sin Liffsens fruct/
oc icke Dieffuelen/ om hun er ellers en Christen Quinde/

Om Sogne Degnen/

25 Sognedegnen/ vere sig enten Pebling omkring Rigs-
stæderne/ som skal tilfickis aff Scholemesteren heller oc ellers
en Degen langt fra Rigsstæderne/ skal lære vngdomen deris
børne lerdøm/ Item ringe/ siunge etc. Oc de stulle samtyckis
aff Sognepresten oc sognemændene oc offuerhøris aff prousten/

Om Degne Bolig/

Degne Bolig skal vere hoss Kircken || at Degnen kunde nyde 21 r
Kirckeorden for redelig vdgift/ met al seduanlige redsel/
Korn oc andet etc.

Om Hellige dage

5

Alle Søndage oc Christi høytidelige dage efter Ordinan-
gens lydelse oc efter vor Credo/ skal mand holde hellige icke
aleniste/ vnder try marcks brøde/ huer aff sit Hershab/ men
vnder Guds store heffn oc straff/ efter det tredie Budord etc.

Om Bede dagen.

10

Den bør io at være enten om onsdagen eller om fredagen
i huer vge/ oc det i Kjøbstederne/ Oc vnder tiden i Lands Kir-
ckerne om Søndagene efter prediken eller Messen/ oc en tid
om Aarit met fattige folkis almisse i steden for den vguedelige
forlørd. som pleyer at ske gerne i den vge efter diuitis et 15
Lazari. ||

Om Taffler.

21 r

De skulle vere tho i det mindste/ den ene Kirckens den anden
fattige folkis/ huer Søndag oc huer hellig dag/ at ombæris
aff Kirckenerier oc Diaconer/ besynderlige i Kjøbstederne/ oc 20
i store Sogner paa lands Byerne/ Kircken oc de fattige til
gode oc til hielp oc trøst.

Om Blaacke

De skulle oc saa vere tho/ i huer Kircke/ den ene Kirckens/
op ved alterid/ den anden fattige folkis/ ved Kircke dørren/ 25
huer met tho Laase/ saar sig/ til Kirckens oc fattige folkis
pendinge.

Om Susarme.

De skulle hielpis i huer By aff dem som ere effnende met
Mad/ || drikke/ Klæder oc anden hielp/ oc at de gerne stede 30 32 r

dem til at bo vdi deris Gadehuus/ paa det at de skulle tage dem
ind igen i de euige Boliger/ naar deris gode gerninger beuise
deris Tro til Jesum Christum.

Om Testamente.

5 Sver/ som Gud haaffuer vnt och giffuit noget om henderne/
hør vdi sin sidste tid om hand vil ellers tencke sig ret om/ at
giffue noget vdi sit Testamente til Kircken/ Sogne presten
Degnen oc fattige foldt i sognen/ som aff Arelids tid haaffuer
verit skicket til en bekendelse oc taksigelse/ for dette fram-
10 dragit leffnit her i Verden.

Om Borne Lerdøm.

Gode Christne skulle lade deris Børn drenge oc piger flit-
25 telige lære || deris Borne Lerdøm/ met det allerførste som de
kunde noget tale/ ach de kunde vennis til Gudfryctighed/ strax
15 fra deris Barndøm/ oc icke til skalched oc vdygd/ det skal
tilige Krøge. etc.

Om Scholer.

Skulle de oc saa lade deris drenge Børn/ met det første
komme vd til neste Kjøbsted til Schole en tid lang/ at forfare
20 om de ere der til Falde aff Gud.

Om Bøger.

Kirckueuierier skulle købe de Bøger til Kirckens behoff/ som
Ordinangen indholder/ oc lade saa Kircke tienerne bruge dem
vdi deris tid.

25

Om Band.

Sogne Presten skal tho gonger om Aarit/ forkynde alle
35 vlydige i bande/ det er vnder Dieffuelsens || vold til deris
Legoms forderffuelse/ oc siden saa tit som behoff gøris/ oc
affløse dem i Kircken/ som sig ville rette oc bedre.

Om Ecteskabs Sager.

De skulle dømmis vdi Koschyd/ nogle visse bestemte tider om Aarit/ som Sogne Presten kand giffue tilkiende aff Predike stolen/ imod huer tid/ oc siden for alle dem/ som hans gode raad haffue behoff vdi Ecteskabs sager. 5

Om Sore Sager.

Ingen skulle lides vdi nogen By eller Sogen som føre it skendeligt leffnit met Soreti/ skæleffnit eller Bolerti/ men de skulle straffis oc fordriffuis/ fra en sted oc til en anden/ ind til saa lunge/ at de skamme sig/ Item rette oc bedre sig. 10

Om Samkom.

Vdi al Samkom oc glædsfab/ skal mand voete oc vare sig for Sværen/ Banden oc bagtalen/ for offuerflødige dryck/ vsandrectighed/ hug oc slag/ vndsigelse oc skendts ord/ Thi dette altsammen hør Dieffuelsens Børn til/ oc icke Guds børn. 15

Om Sogne steffne.

330

Sogne steffne/ skal ofte besøges/ som it Raadhus eller Capittelshuff/ saa vel som Gade steffne/ at alle ting kunde der settis til rette/ som behoff gøris.

Om Brøllupe.

20

Her skal mand ramme maade met/ at det bliffuer icke for megit eller formange dage ey helder met stor Offuerflødighed/ efterdi at den hugge Tønde er afflagd/ oc Brøllups soldat maa icke helder æde och dricke i Kircken eller gøre it Danseshuff aff Kircken Thi det hør oc Dieffuelsens børn til oc skeer til Guds store bespaattelse. 25

Om Brød oc Vin.

Brød oc Vin skulle altid holdis til rede/ oc at Vinen er icke
sur/ paa det at Almuen skal icke faa vederstyggelighed til det
Høuyerdige Sacrament.

5

Om Calente.

8 4: Sogne Prestes oc sogne Degne skulle || Komme tilsammen/
tho gonge om Nærte/ i det mindste oc handle med huer andre
om Lærdomen/ Læffnit/ Ceremonier oc om alle andre ting/
som religionen er ansværendis.

10

Om Prousten.

Prousten som er Superintendentens methjelpere/ skal een
tid om aarit i det mindste besøge alle Kircker i sit Prousti/
effter Ordinangens lydelse oc rette sig effter Ordinangen oc
Prouste Bogen/ som hannem metgiffuit er.

15

Om Superintendenten/

Superintendentens/ skal sielff saa offte som mueligt er/ oc saa
visitere oc besøge alle Kircker oc kirckens Personer/ at forfare/
om alle disse smaa stycker/ oc siden om de store met/ ved mact
holdis/ Gud giffue til gaffns oc til Guds ære/ Ved vor Herre
20 Jesum Christum Amen. ||

Hæc fratres sunt parua sine quibus magna constare
non possunt in religione/ Igitur tametsi oportet po-
tissimum ac precipue illa magna facere et curare/
tamen interim hæc parua non sunt omittenda/ hoc est doctri-
nam vitam/ mores et conuersationem singulorum ante omnia
perquirere/ examinare et corrigere oportet/ Deinde etiam has
ceremonias non negligere. etc. Sunt enim tanquam vasa et
Corbes seu cophini in quibus religio per Dei gratiam conser-
uatur. Vos omnes et singuli in Christo Iesu foeliciter valete
et hæc boni consulite.

Printed i Kiøbenhaffn Torsdagen
i Ping Vge Guds Aar M. D. Liii.

